

Toespraak Ad de Boer over 'Hoe nu verder?' - congres 'Een steen op de maag' - 28 oktober 2016

Ik was zeventien jaar, toen de kerk begon te scheuren. Nu de breuk wordt geheeld, ben ik op een week na zeventig. Daar zit ruim vijftig jaar tussen, langer dus dan de reis van het volk Israël door de woestijn.

Maar lang niet iedereen heeft het beloofde land van verzoening en heling mogen zien. Ik heb vandaag heel wat namen en gezichten op mijn netvlies gehad, waarvan ik dacht: had hij of zij deze dag maar kunnen meemaken. Sommigen stierven midden in de kerkstrijd en als direct gevolg daarvan, veel anderen zijn in de decennia daarna gestorven: zeg maar, in de woestijntijd tussen onze kerken. Maar sommige slachtoffers van de breuk leven nog: geschorste predikanten, hun vrouwen en kinderen en zoveel anderen. Gehavend door de breuk, voor het leven getekend en soms door wat ze meemaakten zelfs losgeraakt van de kerk en van God. De slachtoffers uit de eerste generatie zijn allemaal ver in de tachtig of nog ouder. De tijd is dus kort, lieve mensen. De tijd om naar hen toe te gaan, naar hun pijn te luisteren en woorden van heling te spreken, die tijd is kort.

Vergeten groep

Ik heb de afgelopen tijd mooie verzoeningsverhalen gehoord. Gisteren nog hoorde ik hoe een kerkenraadsdelegatie uit de GKv Spakenburg-Noord naar ds. Willem van der Lingen is geweest, 96 jaar oud, de oudste predikant in onze kerken. Ze hebben hem na zoveel jaar de broederhand gereikt, en dat heeft hem zó ongelofelijk goed gedaan. Prachtig is dat! Maar er is ook een vergeten groep: de predikantsweduwen. Zij hebben van heel dichtbij hun mannen zien lijden aan de kerk. *Onder hen is nog veel pijn en verdriet.* Ik noem vandaag één naam uit een lange rij: Annemarie de Vries, weduwe van ds. Hans de Vries, predikant in Nijverdal ten tijde van de breuk. De scheuring heeft hem geknakt, gebroken. Nog geen vier jaar later moest hij om gezondheidsredenen vervroegd emeritaat aanvragen, 40 jaar oud. Hij was pas 54, toen hij stierf. Kunt u zich voorstellen wat dat zijn vrouw Annemarie heeft gedaan en wat zij voelt als ze aan die scheuringstijd terugdenkt? Wat zou het mooi zijn als zij zich nog zou kunnen verheugen in een luisterend oor en in een uitgestoken hand. Annemarie de Vries is nu 81. En dus opnieuw: de tijd is kort.

Ik zeg hiermee niet dat er aan onze kant geen schuld ligt. Ik heb dat zelf acht jaar geleden op de vrijgemaakte synode heel concreet ingevuld rond de kwestie-Telder. Maar meer in het algemeen: We hebben elkáár niet kunnen vasthouden, we zijn sámen van de weg geraakt. Maar degenen die uit hun ambt of uit de kerk zijn gezet, díe slachtoffers zitten aan onze kant. Er is in onze tijd veel oog voor misbruikslachtoffers. Terecht. Hoe kan het dan, dat kerkelijk máchtmisbruik zo in de vergeethoek zit? En dat er voor de slachtoffers daarvan zo weinig oog is? Terwijl we juist in de kerk weten van schuld en van vergeving. Terwijl verzoening de core business van de kerk is. Daarom doe ik een beroep op u: Kijk om u heen, vraag na om wie het gaat en zoek hen op.

Van elkaar leren

Hoe nu verder als GKv en NGK? We kunnen als kerken niet zonder elkaar. Dat is mijn diepe overtuiging.

Als NGK hebben we de GKv nodig. Onze kerken zijn klein en kwetsbaar. Er ligt landelijk veel op weinig schouders. Op veel plekken kom je dezelfde mensen tegen. We leunen zwaar op vrijgemaakte instellingen. Bij moeilijke thema's als homoseksualiteit vinden we het heel lastig om daarover op een

goede manier het inhoudelijke gesprek te voeren. We roemen als NGK in de vrijheid van de plaatselijke kerk en ik vind die vrijheid een groot goed. Maar door die focus op de eigen gemeente staan we vaak met de rug naar andere gemeenten toe. Samen regionaal/classicaal belangrijke thema's doordenken gebeurt bij ons maar mondjesmaat. We leven als kerken gemakkelijk langs elkaar heen, zonder elkaar te op te bouwen en aan te spreken. Toch een beetje: ben ik mijn broeders hoeder? Op die punten kan de GKv ons in onze zwakheid helpen, omdat die in veel van die dingen gewoon sterker is. Ik lees voor OnderWeg veel lokale kerkbladen en classisverslagen en ben getroffen door de manier waarop GKv-gemeenten elkaar classicaal in tal van lastige vragen en eigentijdse thema's waar je als kerk tegenaan loopt, tot een hand en een voet zijn. En dat zonder over elkaar te heersen. Prachtig! Daarin hebben wij u echt nodig.

Maar ook omgekeerd: de GKv heeft de NGK nodig. Ik citeer prof. Barend Kamphuis in het nieuwe nummer van OnderWeg: geen hiërarchie en geen letterknechterij, dat kan de GKv van de NGK leren. Maar er is meer: we zijn in de NGK gevoeliger voor de cultuur waarin we leven en we zien wat eerder de landingsplaatsen waar Gods Geest in deze tijd en deze cultuur kan landen. We zijn als NGK niet overgeorganiseerd en daardoor zijn we wendbaar en flexibel. We kennen een mooie integratie van gereformeerd en evangelisch. We hebben meer dan een hand vol stevige theologen. En we hebben meer ervaring in het omgaan met diversiteit, we hebben geleerd het met elkaar in Gods naam uit te houden, ook als de verschillen groot zijn. Dat zijn volgens mij dingen, waarin de GKv wat van de NGK kan leren.

Dezelfde vragen

Er zijn dus verschillen tussen ons, maar ook veel overeenkomsten. We staan voor dezelfde uitdagingen om vandaag kerk van Jezus Christus te zijn – voor jong en oud, voor zoekers en zekerweters, voor oudste en jongste zonen. Overall spelen dezelfde vragen: rond het vasthouden van jongeren, de inrichting van de kerkdiensten, het functioneren van de gemeente en van de kerkenraad e.d. Ik denk ook aan de vaak beroerde manier waarop we met onze predikanten omgaan en de vele losmakingen daardoor: in de NGK maar liefst 12 in 15 jaar. Wat een ellende! Daarin hebben we elkaar echt nodig. Maar dat geldt net zo goed voor de vraag, hoe je elkaar bij de leer van de kerk houdt, bij de leer van de belijdenis? Maar ook: hoe schep je ruimte voor het bevrágen van die kerkleer en voor het vernieuwen ervan? Hoe voorkomen we het ontstaan en steeds verder uiteen lopen van twee werkelijkheden: de papieren werkelijkheid van de officiële kerkleer én de werkelijkheid in de hoofden en harten van predikanten en kerkleden, die er op onderdelen anders uitziet? Tegen die vragen lopen we allebei aan en we hebben er allebei niet het ultieme antwoord op. Waarom zouden we elkaar op dat vlak niet tot een hand en een voet zijn?

Er zijn meer vragen waar we allebei tegen aan lopen: hoe ga je om met kerkelijk individualisme, met vrijbuitelij? Ik bedoel maar: de GKv heeft Utrecht NW, wij hebben Utrecht en Groningen. We vinden het allebei lastig om daarmee te dealen en het is dus echt een gezamenlijk probleem of een gezamenlijke uitdaging: hoe ga je om met verschil van mening over wat fundamenteel is en wat niet, over hoe breed en hoe smal de kerk is, over de ruimte in en de grenzen van de kerk? Het zijn vergelijkbare vragen als in de jaren zestig, maar rond andere thema's. Daarin hebben we elkaar nodig. Ik plaats overigens een kanttekening bij het woord 'vrijbuitelij' dat ik gebruikte: Het is in de kerkgeschiedenis nogal eens voorgekomen dat mensen of kerken die eerst vrijbuiters werden genoemd, een aantal jaren als voortrekkers werden geprezen.

Over en weer beroepbaar

Hoe nu verder?, is de vraag waarop ik antwoord mag geven. Wat mij betreft: zorg dat alle vrijgemaakte predikanten in de NGK kunnen preken en omgekeerd. En schrap al die rare beperkingen die er nu op kanselruil zitten. Maar ook: laat alle vrijgemaakte en Nederlands gereformeerde predikanten over en weer beroepbaar zijn. Dat kan helpen om het beroepingswerk in beide kerken vlot te trekken, en het is ook een sterk signaal dat we elkaars voorgangers écht vertrouwen. Haal alle barrières op dit punt weg. Ook die rare barrière in mijn eigen kerk dat een GKv-predikant die in de NGK wil komen werken, eerst zijn ambt moet neerleggen. Tussen kerken van Christus vind ik zo'n regel bizar.

Samen studeren

In beide kerken spelen dezelfde vragen, constateerde ik. Stop daarom met het in je eentje als kerk daarop studeren! Doe dat alleen nog maar samen! Als NGK hebben we een paar jaar geleden aan de GKv gevraagd: willen jullie met ons samen studeren over homoseksuele relaties? Nee, zei de synode toen, dan kan kerkrechtelijk niet. Toen moesten we dat dus alleen doen. Op de laatste LV hebben we het als NGK opnieuw gezegd: we moeten echt sámen met CGK en GKv zoeken naar wegen om verantwoord met onze homoseksuele broers en zussen in de kerk om te gaan. Maar wat gaat de vrijgemaakte synode straks rond dit thema doen? Het zal toch niet gebeuren, dat de synode daar straks in haar eentje uitspraken over gaat doen? Of dat de synode daarvoor in haar eentje een studiegcommissie gaat benoemen? We kunnen daarin echt niet zonder elkaar.

Elkaar ontmoeten

Wat plaatselijk heel goed heeft gewerkt, is elkaar ontmoeten. Elkaars preken horen. Samen zingen en bidden. Dat geldt dus ook landelijk. Als de synode en de landelijke vergadering komend jaar over de relatie tussen beide kerken gaan praten, laten ze dat dan samen doen. Samensprekingen tussen deputaten en commissies, daar is niks mis mee. Ik heb het zelf twintig jaar lang gedaan. Maar je moet elkaar als synode en landelijke vergadering niet alleen in de papieren ontmoeten, maar ook van hart tot hart. Ga geen brieven naar elkaar sturen, maar ontmoet elkaar. Net als gewone mensen, in het echt. Je vergadert dit keer nota bene op minder dan acht kilometer van elkaar. Zoek elkaar op, ga samen bidden, samen zingen, samen eten, ga samen luisteren naar Gods Woord, samen wandelen in de bossen tussen Nunspeet en Elspeet. Proef elkaars hart en zoek samen de Here.

Stap in geloof en vertrouwen

Zet een beslissende stap. 31 oktober 2016 als datum voor de uitspraak dat wij als kerken 'in staat van hereniging' zijn, dat was misschien te snel. Toch blijft staan dat we als NGK een en andermaal hebben uitgesproken: wij willen één worden met de GKv. Dat is onvoorwaardelijk en onomkeerbaar, klonk het in Zeewolde op onze LV. Als ik het besluit van de laatste GKv-synode ook zo mag interpreteren, wat is er dan nog nodig om een beslissende stap te zetten? Willen we een slopend fusietraject zoals bij de PKN? Gaan we nog weer jaren studeren op de kerkordelijke verschillen, tot we het over laatste punten en komma's een zijn? Dat kunnen gesprekken worden tot de jongste dag en dan zeg ik opnieuw: de tijd is kort. Maak alsjeblieft een paar korte klappen. Zet een stap in geloof en vertrouwen. Als we zeggen dat we elkaar vertrouwen in de omgang met Gods Woord en dat we geloven dat bij elkaar in veilige handen is, waar moet het dan verder nog over gaan? Als ik zelfs vanuit de NGK Oegstgeest enthousiaste verhalen hoor over de nieuwe GKv-kerkorde, dan moet het toch niet zo moeilijk zijn om elkaar op hoofdlijnen te vinden? En natuurlijk, vervolgens zullen er in dat

ene kerkverband van Gkv en NGK verschillen te over blijven. Net als in Corinthe, in Colosse, in de tijd van de Reformatie, de Afscheiding en ga maar door. En net als nu in Gkv en NGK apart. En we hebben vandaag in alle toonaarden gehoord, hoe we daarmee om moeten gaan, als het gaat om verschillen die niet het fundament – Jezus Christus en die gekruisigd – raken: Elkaar aanvaarden zoals Christus ons aanvaard heeft. Ook als je het met die ander erg oneens bent. Verschillen blijven er: niet als barrières voor eenheid, maar als bouwstenen voor eenheid, zoals wijlen prof. Versteegh het verwoordde.

Samen aan Tafel

Zondag vierden ze in Enschede in zeven kerken avondmaal. Christelijke, Nederlands en vrijgemaakt gereformeerden gaan bij elkaar aan Tafel. Prachtig. Ze doen dat met een speciaal daarvoor gemaakt formulier. Daarin staat: 'Wij hebben berouw vanwege kerkelijke zonden van verdeeldheid, onreinheid, partijdigheid en onverbondenheid. We schamen ons dat we in plaats van eensgezind en eensluidend nog zo vaak eenkennig, eenzijdig en eenzelvig zijn; en wij smeken in Jezus' naam: *Heer ontferm u!*' En er staat ook nog dit: 'In biddend opzien naar ons hemels Hoofd zullen we binnen zijn lichaam elkaar tot een hand en een voet zijn. Vele graankorrels tot één brood, vele druiven tot één wijn, vele schapen tot één kudde, verschillende kerken tot één lichaam – vanuit de innige verbondenheid met Hem die zijn lichaam en bloed gegeven heeft om al onze zonden volledig te verzoenen: Christus Jezus, de Weg de Waarheid en het Leven'. Einde citaat. Aan het avondmaal zien we uit naar Jezus' wederkomst. Dan zullen alle tranen gedroogd en alle wonden worden geheeld worden, ook de wonden die je in de kerk hebt opgelopen. Dan is er volkomen verzoening. Jezus komt terug. De tijd is dus kort.

Ad de Boer is lid van de NGK Voorthuizen/Barneveld. Hij was voorzitter van de LV 2007 en van de LV 2010/2011 en tweede voorzitter van de LV 2013/2016. Hij is hoofdredacteur van OnderWeg. Hij leverde zijn bijdrage aan het congres op persoonlijke titel.